

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ XO'JALIGINI
MEXANIZATSIYALASH MUHANDISLARI INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"

TIQXMI

U. Umarzakov

2018 yil "26"

"KELISHILDI"

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

2018 yil "12"

Ro'yxatga olindi:

№BD-5233000-2.07

2018 yil "21" 11

QISHLOQ VA SUV XO'JALIGI STATISTIKASI

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	200000	– Ijtimoiy soha, iqtisod va huquq
Ta'lim sohasi:	230000	– Iqtisod
Ta'lim yo`nalishi:	5233000	– Suv xo'jaligini tashkil etish va boshqarish

Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2018 yil "21" 11 dagi 5-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2018 yil "7" 12 dagi 1000-sonli buyrug'i bilan ma'qullangan fan dasturlarini tayanch oily ta'lim muassasasi tomonidan tasdiqlashga rozilik berilgan.

Fan dasturi Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari institutida ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

- Axmedov A.K. – TIQXMMI "Iqtisodiy nazariya asoslari" kafedrası mudiri, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).
Shafkarov F.X. – TIQXMMI "Buxgalteriya hisobi va audit" kafedrası assistenti.

Taqrizchilar:

- Abraev N.K. – Toshkent moliya instituti, "Bank ishi" kafedrası dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi;
Maksumxanova A.M. – TIQXMMI, "Iqtisodiyot" kafedrası dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi.

Fan dasturi Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti Kengashida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan (2018 yil 26 10 dagi 3-sonli bayonnomasi).

I. O'quv fanining dolzarbligi va oliy kasbiy ta'limdagi o'rni.

Mazkur fan qishloq va suv xo'jaligi sohasi uchun kadrlar tayyorlaydigan OTM uchun mo'ljallangan bo'lib, yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi. Qishloq va suv xo'jaligida foydalaniladigan ko'rsatkichlar va ularning tasnifi, amaliy ko'nikmalar, iqtisodiy hodisa va jarayonlarni tahlil qilish, erkin bozor munosabatlari sharoitida amalga oshirilayotgan islohotlarning mohiyatini tushinishda talabalarni zarur bo'lgan bilim hamda ko'nikmalarni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

"Qishloq va suv xo'jaligi statistikasi" fani ixtisoslik va umumkasbiy fanlar blokiga mansub bo'lib, iqtisodiy va noiqtisodiy ta'lim yo'nalishlarida o'qitiladi. Ushbu fan boshqa fanlar bilan o'zaro uyg'unlikda rivojlanib o'zining nazariy va uslubiy asoslarini rivojlanishida iqtisodiy fanlar, qishloq xo'jaligiga oid fanlar, yer haqidagi fanlar, suv va atrof-muhitga aloqador fanlar muhim o'rin tutadi.

II. O'quv fanining maqsadi va vazifalari

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda qishloq va suv xo'jaligi statistikasining nazariy metodologiyasi va amaliyotini chuqur kasbiy bilimlar va zaruriy o'quv malakasini shakllantirishdir.

Ushbu maqsadga erishishda fan talabalarni nazariy va amaliy bilimlarini rivojlantirish, sohani tahlil qilishda statistik usullar, iqtisodiy-matematik usullar va mahsus usullarni har taralaflama o'rganish hamda ular asosida xulosalar chiqarish bo'yicha amaliy ko'nikmalar hosil qilishdan iborat.

Fan bo'yicha talabalarining bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talablar qo'yiladi. **Talaba:**

- statistik ma'lumotlarni shakllanishi, ularni sifat va miqdor jihatdan ajratish hamda baholash *haqida tasavvurga ega bo'lish*;
- ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish usullari, mavjud iqtisodiy qonunlar va o'zgarishlarni *bilishi va ulardan foydalana olishi*;
- talaba ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarni tahlil qiladi, mavjud muammolar bo'yicha yechimlar va qaror qabul qilish *ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak*.

III. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

1-modul. Qishloq xo'jaligi statistikasi

1-mavzu. Qishloq xo'jalik statistikasining predmeti, uslubi va ko'rsatkichlari

Qishloq xo'jalik statistikasining predmeti va uslubi. Qishloq xo'jaligi faoliyatini tavsiflovchi ko'rsatkichlar tizimi. Qishloq xo'jaligida ko'rsatkichlarni shakllanishi va o'ziga xos xususiyatlari.

2-mavzu. Bozor iqtisodiyoti sharoitida qishloq xo'jaligining roli

Qishloq xo'jaligi sohasini rivojlanish ko'rsatkichlari. Qishloq xo'jaligi bozorining tasniflanishi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish va iste'mol

qilish. Rivojlangan mamlakatlar qishloq xo'jaligi.

3-mavzu. Qishloq xo'jalik yerlari va va ulardan foydalanish statistikasi

Yer fondi va uning toifalari. Yerdan foydalanuvchilar. Davlat yer kadastri va ularni hisobga olish olish. Qishloq xo'jalik yerlaridan foydalanishning samaradorlik ko'rsatkichlari.

2-modul. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari tahlili

4-mavzu. Dehqonchilik statistikasi

Yalpi hosil va hosildorlik. Hosildorlik ko'rsatkichlari va ularni aniqlash usullari. Hosildorlik, yalpi hosil va dehqonchilik mahsulotlari indeksi.

5-mavzu. O'simlikchilik statistikasi

Ekin maydonlari statistikasi. Qishloq xo'jalik ekinlarining hosili va hosildorligini statistik tahlili. Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash va agrotexnikalar statistikasi.

6-mavzu. Chorvachilik statistikasi

Chorvachilikning tasniflanishi. Chorva mollarining soni va ularni hisoblash usullari. Chorvachilik mahsuloti va ularni mahsuldorlik ko'rsatkichlari. Ozuqa zahiralari tahlili.

7-mavzu. Ishlab chiqarish xarajatlari va mahsulotlar tannarxi statistikasi

Ishlab chiqarish xarajatlari tarkibi. Mahsulot tannarxi va uning kalkulyatsiyasi. Suv xo'jaligida ishlab chiqarish xarajatlari va uni mahsulot tannarxiga ta'siri. Qishloq xo'jaligida suv ta'minoti uchun sarf-xarajatlar tahlili.

3-modul. Suv va suvdan foydalanish statistikasi

8-mavzu. Iqtisodiyot tarmoqlarida suvdan foydalanish

Suv resurslari va ularning tasnifi. Suv resurslaridan iqtisodiyot tarmoqlarida foydalanish. Suv resurslarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirish yo'nalishlari.

9-mavzu. Suv resurslaridan foydalanishning samaradorlik ko'rsatkichlari

Suv resurslaridan foydalanishning hozirgi holati tahlili. Suv resurslaridan foydalanishning samaradorlik ko'rsatkichlar tasnifi. Suv balansi va statistikasi.

10-mavzu. Qishloq va suv xo'jaligi sohasiga kiritilgan investitsiyalar tahlili

Qishloq va suv xo'jaligida investitsiyalar. Qishloq xo'jaligiga sarflangan investitsiyalar tahlili. Suv xo'jaligiga sarflangan investitsiyalarning samaradorligini hisoblash usullari.

11-mavzu. Suv resurslarini etkazib berish uchun sarf-xarajatlar tahlili

Suv resurslarini yetkazib berish tartibi. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun amalga oshiriladigan to'lovlar. Hasos stansiyalari orqali suvni yetkazib berish

xarajatlarini hisoblash. Suvning qiymati va uning uchun to'lov miqdori tahlili.

4-modul. Suv sifati va uning tahlili

12-mavzu. Tabiiy resurslardan foydalanishning iqtisodiy-ekologik ko'rsatkichlari tahlili

Qishloq xo'jaligidagi ekologik to'rsatkichlar. Tabiatni boshqarish va atrof-muhit muhofazasi. Atrof-muhit va ekologik tadbirlarning samaradorligi. Tabiiy resurslarini boshqarish va atrof-muhitni muhofaza qilish yo'llari

13-mavzu. Suv sifati va uni monitoringi

Suv hajmini hisoblashda ishlatiladigan birliklar. Suv sifatini monitoring qilish. O'zbekistonda suvning sifati va undan barqaror foydalanish yo'llari. Iqlim o'zgarishining suv resurslariga ta'siri. Suv sifati va inson salomatligiga ta'siri.

14-mavzu. Suvdan barqaror foydalanish va uni asrash tadbirlari

Suv taklifi va uni boshqarish mexanizmi. Hududlarni suvga bo'lgan talabini aniqlash usullari. Suv omborlari va ulardan foydalanish. Suv resurslarini asrash va ulardan oqilona foydalanish bo'yicha tavsiyalar.

15-mavzu. Oqava suvlardan foydalanish

Oqava suvlar va ulardan foydalanish. Oqava suvlardan foydalanishni qishloq xo'jaligiga ta'siri. Aholini suv bilan ta'minlanishi va oqava suvlar hajmini hisoblash tartibi. Oqava suvlarni tozalash usullari va xarajatlar tahlili.

IV. Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Qishloq xo'jalik statistikasining predmeti, uslubi va ko'rsatkichlari
2. Bozor iqtisodiyoti sharoitida qishloq xo'jaligining roli
3. Qishloq xo'jalik yerlari va va ulardan foydalanish statistikasi
4. Dehqonchilik statistikasi
5. O'simlikchilik statistikasi
6. Chorvachilik statistikasi
7. Ishlab chiqarish xarajatlari mahsulotlar tannarxi statistikasi
8. Iqtisodiyot tarmoqlarida suvdan foydalanish
9. Suv resurslaridan foydalanishning samaradorlik ko'rsatkichlari
10. Qishloq va suv xo'jaligi sohasiga kiritilgan investitsiyalar tahlili
11. Suv resurslarini etkazib berish uchun sarf-xarajatlar tahlili
12. Tabiiy resurslardan foydalanishning iqtisodiy-ekologik ko'rsatkichlari

tahlili

13. Suv sifati va uni monitoringi
14. Suvdan barqaror foydalanish va uni asrash tadbirlari
15. Oqava suvlardan foydalanish

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish yuzasidan kafedra tomonidan ko'rsatma

va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalar ma'ruza mavzulari bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalarini amaliy masalalarni yechish orqali yanada boyitadilar. Shuningdek darslik va o'quv qo'llanmalar asosida talabalar bilimini mustahkamlashga erishish, tarqatma materiallar orqali talabalar bilimini oshirish, masalalar yechish, mavzular bo'yicha taqdimotlar va ko'rgazmali qurollar tayyorlash va boshqalar tavsiya etiladi.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Qishloq xo'jalik statistikasining predmeti, uslubi va ko'rsatkichlari
2. Bozor iqtisodiyoti sharoitida qishloq xo'jaligining roli
3. Qishloq xo'jalik yerlari va va ulardan foydalanish statistikasi
4. Dehqonchilik statistikasi
5. O'simlikchilik statistikasi
6. Chorvachilik statistikasi
7. Ishlab chiqarish harajatlari mahsulotlar tannarxi statistikasi
8. Iqtisodiyot tarmoqlarida suvdan foydalanish
9. Suv resurslaridan foydalanishning samaradorlik ko'rsatkichlari
10. Qishloq va suv xo'jaligi sohasiga kiritilgan investitsiyalar tahlili
11. Suv resurslarini etkazib berish uchun sarf-xarajatlar tahlili
12. Tabiiy resurslardan foydalanishning iqtisodiy-ekologik ko'rsatkichlari tahlili
13. Suv sifati va uni monitoringi
14. Suvdan barqaror foydalanish va uni asrash tadbirlari
15. Oqava suvlardan foydalanish

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

VI. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbaalari

Asosiy adabiyotlar

1. Ochilov S., Ergasheva Sh. Qishloq va suv xo'jaligi statistikasi. O'quv qo'llanma. –T.: Yangiyul poligraph service., 2008. – 192 b.
2. Qudratov T., Dehqonov S. "Qishloq xo'jaligi statistikasi". – T.: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi DIN, 2004. – 232 b.
3. Shodiyev X. va Xabibullaev I. tahriri ostida. Statistika (darslik). – T.: Tafakkur bo'stoni, 2013.
4. Soatov N.M., Nabiev X., Nabiev D.X., Tillaxo'jaeva G.N.. Statistika. Darslik. – T.: TDIU, 2011. – 548 bet.
5. Helsel D.R., Hirsch R.M. Statistical Methods in Water Resources. 1992 Elsevier Science Publishers. Amsterdam, The Netherlands.
6. Statistics for Managers: Using Microsoft Excel, Fifth Edition by David M. Levine, David F. Stephan, Timothy C. Krehbiel, and Mark L. Berenson. Pearson Education, Inc, 2008, 538 p.

Qo'shimcha adabiyotlar

7. Mirziyoyev Sh.M. "Buyuk kelajagimizni mard va oliyanob xalqimiz bilan birga quramiz". – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 488 b.
8. Mirziyoyev Sh.M. "Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak" – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 104 b.
9. Mirziyoyev Sh.M. "Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz". – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 104 b.
10. Mirziyoyev Sh.M. "Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash" – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 48 b.
11. "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli Farmoni.
12. O'zbekiston Respublikasining "Davlat statistika to'g'risida"gi qonuni. 2002 yil 12 dekabr, №441-P. // O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami, 2002, №24, 26-31 b.
13. Государственная программа перехода Республики Узбекистан на принятую в международной практике систему учёта и статистики. // Экономика и статистика, 1995. №1-2.
14. Практикум по теории статистики. Под ред. Шмойловой Р.А. – М.: Финансы и статистика, 2006.
15. Практикум по социально-экономической статистике. Под ред. Назарова М.Г. – М.: КноРус, 2009.
16. David R. A., Dennis J. S., and Thomas A. W., Statistics for Business and Economics
17. McClave, James T. Statistics / James T. McClave, Terry Sincich.—12th ed. 2013. – 814 p.
18. Water Treatment For Dummies, WQA Special Edition Published by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.
19. Keith W. Hipel, A. Ian McLeod (1994) Time Series Modelling of Water Resources and Environmental Systems. Elsevier Science B.V., Copyright & Permissions. Department, P.O. Box 521, 1000 AM Amsterdam, The Netherlands.

Internet saytlari

20. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali.
21. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
22. www.economist.com
23. www.worlddeconomics.com
24. www.tradingeconomics.com